

ارزیابی درونی، فرایندی برای ارتقای کیفیت آموزش پزشکی: مورد گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان

شاهرخ موسوی^{۱*} (M.D)، عباس بازرگان^۲ (Ph.D)، فرهاد ملک^۱ (M.D)، مجتبی ملک^۱ (M.D)، مهدی بابایی^۱ (M.D)، فرحناز قهرمانفرد^۱ (M.D)، سعید حاج آقاجانی^۳ (M.Sc)، ۱ - دانشگاه علوم پزشکی سمنان، دانشکده پزشکی، گروه داخلی
۲ - دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی
۳ - دانشگاه علوم پزشکی سمنان، مرکز توسعه آموزش پزشکی

خلاصه

سابقه و هدف: با توجه به نقش اساسی ارزیابی در ارتقاء و نیز تضمین کیفیت آموزشی، هدف این مطالعه ارزیابی درونی گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان بود.

مواد و روش‌ها: از الگوی اعتبار بخشی برای ارزیابی درونی استفاده شده است. بدین منظور در خرداد ۱۳۷۷ ارزیابی در شش زمینه اهداف آموزشی، درمانی، پژوهشی، جایگاه سازمانی، فرایند تدریس و عوامل پشتیبانی صورت گرفت. عوامل مورد ارزیابی در اهداف آموزشی دوره‌های کارآموزی، کارورزی، و سه سال اول دوره دستیاری، در اهداف درمانی شامل امکانات تشخیصی (آزمایشگاه، تصویربرداری، آندوسکوپی) و درمانی، در اهداف پژوهشی شامل تعداد پایان نامه‌های راهنمایی شده، شرکت در سمینارها و کنگره‌ها، ارائه مقاله در کنگره و چاپ مقاله در مجلات پزشکی توسط اعضای گروه، در جایگاه سازمانی شامل ارزیابی مدیر، شورا و اعضای گروه و در بخش پشتیبانی شامل نیروی اساسی و فضا و تجهیزات بوده است. برای جمع آوری داده‌ها از ۳۷ پرسشنامه ویژه و ۵۵۰ ملاک تعیین شده استفاده و امتیاز ارزیابی از میانگین نمرات ملاک‌ها (بین یک تا پنج) بدست آمده است که براساس طبقه‌بندی گورمن تعریف و تجزیه و تحلیل شد. ضمناً امتیاز کمتر از ۲/۶ کمتر از حد مطلوب «ناموفق» تعریف شد.

یافته‌ها: در ارزیابی اهداف آموزشی بالاترین امتیاز (۳/۴۵) در سال اول دستیاری و کمترین امتیاز (۲/۸۵) برای کارآموزی به دست آمد و در مجموع اهداف آموزشی با امتیاز ۳/۱۴ در طبقه «بیش از رضایت بخش» گورمن واقع شدند. در ارزیابی امکانات تشخیصی و اهداف درمانی بالاترین امتیاز (۴) برای بخش آندوسکوپی و کمترین امتیاز (۲/۸) برای امکانات بهداشتی به دست آمد و اهداف درمانی در مجموع با امتیاز ۴/۱ در طبقه «قوی» گورمن قرار گرفت. در ارزیابی جایگاه سازمانی، برای مدیر ۳/۴۲ امتیاز، برای شورا ۳/۸ امتیاز و برای اعضا ۲/۹ امتیاز به دست آمدند. اهداف پژوهشی با امتیاز ۲/۶۷ در طبقه «رضایت بخش» عوامل پشتیبانی با امتیاز ۳/۷۰ در طبقه خوب قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری: نتایج فوق نشان می‌دهد که گروه آموزش داخلی در مجموع کسب امتیاز ۳/۳۴ در طبقه «بیش از رضایت بخش» گورمن قرار گرفت که نشانگر کارکرد مطلوب گروه می‌باشد. ولی در ۱۸ درصد ملاک‌ها، نتایج کمتر از حد مطلوب بوده است که یک سوم آن مربوط به ملاک‌های بهداشتی بوده است. هر چند نتایج ارزیابی در تمامی موارد موفقیت‌آمیز بوده است اما نتایج حاصله در زمینه‌های پژوهشی، اعضای گروه و بهداشتی نشان از ضعف گروه می‌باشد. با توجه به شناسایی ملاک‌های ناموفق پیشنهادی لازم جهت رفع نارسایی‌ها ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی درونی، ارزشیابی، آموزش، گروه داخلی، ارتقاء کیفیت

* نویسنده مسئول. تلفن: ۲۲۲۴۲، فاکس: ۲۸۳۰۲

مقدمه

ارزیابی را سازوکار ارتقای کیفیت نام نهاده‌اند [۵،۲]. ارزیابی نقش خطیری در تضمین کیفیت آموزش عالی بازی می‌کند. در حقیقت ارزیابی مشخص می‌کند، که تا چه اندازه عملکرد نظام‌های آموزش عالی مطابق با معیارهای مورد نظر برنامه ریزی شده و تحقق یافته است [۵].

ارزیابی درونی مرحله آغازین کاربرد الگوی اعتبار بخشی تلقی می‌شود. در این مرحله نظام دانشگاهی به منظور «خود در آینه دیدن» اقدام به ارزیابی می‌کند تا جنبه‌های قوت و ضعف خود را دریابد و به اصلاح نقطه ضعف‌ها بپردازد. یعنی خود اعضا، خود به خود به صورت بندی سوال‌های ارزیابی می‌پردازند، روش‌های گردآوری داده‌های مورد نیاز را تعیین کرده و پس از تحلیل شخصاً به قضاوت درباره «خود» می‌پردازند و سرانجام با استفاده از نتایج به بهبود امور می‌پردازند [۵،۲].

اگر چه در دهه اخیر ارزیابی درونی و برونی در دانشگاه‌های معتبر امریکا و اروپا به طور دوره‌ای انجام می‌گیرد و حتی نمرات اعتبار بخشی آن انگیزه‌ای برای افزایش سطح کیفیت دانشگاه‌ها شده است، اما متأسفانه در کشور ما تاکنون به آن بهائی داده نشده است و اکنون با توجه به توسعه کمی دانشگاه‌ها لزوم توجه به افزایش کیفیت آموزش و پرورش در دانشگاه‌ها کاملاً محسوس است. به همین دلیل بازننگری و ارزیابی سیستم‌های آموزشی موجود، عامل مهمی در شناخت وضعیت فعلی و گام مهمی برای توسعه کیفی و رفع نواقص آن می‌باشد. در این راستا گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان همگام با سایر دانشگاه‌ها طرح ارزیابی درونی را در برنامه کاری خود قرار داد و در خرداد ماه ۱۳۷۷ با تشکیل شورای ارزیابی درونی در گروه داخلی طرح ارزیابی شروع گردید.

روش تحقیق

الف - معرفی واحد آموزشی، درمانی مورد

ارزیابی. دانشگاه علوم پزشکی سمنان، دانشگاه نوپایی است که از چهار دانشکده تشکیل شده است و در ۱۸ رشته پزشکی، پیراپزشکی و بهداشت مشغول فعالیت می‌باشد. دانشکده پزشکی آن از سال ۱۳۶۷ با پذیرش دانشجو شروع بکار نموده و تاکنون سه دوره فارغ‌التحصیل رشته پزشکی داشته است. یکی از بیمارستان‌های تحت پوشش دانشکده پزشکی بیمارستان فاطمیه است که با ۹۰ تخت متشکل از دو بخش داخلی (۵۰ تخت)، بخش عفونی (۱۲ تخت)، اعصاب و روان (۱۸ تخت)، CCU (۶ تخت)، ICU (۴ تخت) و بخش‌های همودیالیز، آندوسکوپی، پلی کلینیک تخصصی، اورژانس، آزمایشگاه، رادیولوژی (سونوگرافی - سی تی اسکن)، فیزیوتراپی و واحدهای پشتیبانی می‌باشد.

گروه آموزش داخلی متشکل از ۱۱ استادیار (۶ متخصص داخلی، ۲ متخصص قلب و یک نورولوژیست) می‌باشد، ضمناً متخصصین روان پزشکی و پوست نیز به عنوان رشته‌های وابسته عضو گروه و شورای گروه داخلی می‌باشند. از این تعداد ۴ نفر استادیار رسمی و مابقی به صورت قراردادی انجام وظیفه می‌نمایند. در حال حاضر ۹ دستیار رشته داخلی در بیمارستان مشغول آموزش می‌باشند و تاکنون نیز دو دستیار فارغ‌التحصیل شده‌اند. در زمان ارزیابی تعداد دانشجویان و دستیاران در مقاطع مختلف تحصیلی به شرح زیر بوده است:

دانشجویان نشانه شناسی: صفر

دانشجویان کارآموزی: ۱۸ نفر

دانشجویان کارورزی: ۲۴ نفر

دستیاران: سال اول (۳ نفر)، سال دوم (۲ نفر)، سال سوم (۲ نفر) سال چهارم (۲ نفر)

ب: روش ارزیابی درونی. از الگوی اعتبار بخشی برای ارزیابی درونی استفاده شده است و اهداف آموزشی، اهداف درمانی، اهداف پژوهشی، فرآیند تدریس و یادگیری، جایگاه سازمانی و تشکیلاتی و نیروی انسانی، فضا و تجهیزات مورد ارزیابی واقع شده‌اند.

مدرسين تکميل گرديده است.

۲- اهداف درماني: جهت ارزيابي اهداف درماني، در ابتدا شورا اهداف درماني گروه را تدوين نمود [۲]، سپس در جهت حصول به اهداف درماني عوامل زير مورد ارزيابي قرار گرفتند.

۲-۱- امکانات آزمایشگاهی: ۱۷ ملاک براساس نیاز بخش داخلی به امکانات آزمایشگاهی تعیین و ویژگی مطلوب هرکدام تعریف شد.

۲-۲- امکانات تصویربرداری: ۷ ملاک از جمله امکانات فلئوروسکوپی، تصویربرداری به طریقه Double Contrast، آنژیوگرافی، داپلرسونوگرافی، اسکن، سی تی اسکن، MRI تعیین و ویژگی مطلوب هرکدام تعریف شد.

۲-۳- امکانات آندوسکوپی تشخیصی: ۶ ملاک از جمله امکانات گاستروسکوپی، کولونوسکوپی، آندوسکوپی، ERCP، لاپاراسکوپی، برنکوسکوپی تعریف و ویژگی مطلوب هرکدام تعریف شد.

۲-۴- امکانات پاراکلینیک: کلاً ۹ ملاک در نظر گرفته شد که علاوه بر امکانات آزمایشگاهی، تصویربرداری و آندوسکوپی شامل امکانات مورد نیاز کلینیک‌های قلب، ریه، اعصاب و نمونه برداری و هیستولوژی بوده است.

۲-۵- امکانات درمان‌های تخصصی و جنسی: ۹ ملاک شامل امکانات: سرم‌تراپی، اکسیژن‌تراپی، تهویه مکانیکی، فرآورده‌های خونی، دیالیز، رژیم درماني، فیزیوتراپی، رادیوتراپی و آندوسکوپی‌های درماني و آنژیوگرافی درماني بوده است.

۲-۵- وضعیت بهداشتی: ۶۹ ملاک نیز برای ارزيابي اهداف بهداشتی تعیین گردید.

۲-۶- اهداف درماني (در مجموع): ۱۴ ملاک برای آن تعریف گردید که در حقیقت جمع بندی عوامل (۱-۲ تا ۵-۲) و به همراه امکانات درماني، اورژانس و میزان مرگ و میر بیمارستانی بوده است.

۳- اهداف پژوهشی: ۴ ملاک برای ارزيابي در نظر گرفته شد که شامل تعداد پایان‌نامه‌های راهنمایی شده، شرکت در سمینارها و کنگره‌ها، ارائه مقاله در کنگره و

جامعه مورد مطالعه را دانشجویان، اعضای هیأت علمی و سرپرستاران بخش‌ها تشکیل داده است. مکان مورد ارزيابي بیمارستان فاطمیه مرکز بیماری‌های داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان بوده است. دانشجویانی در نمونه‌گیری شرکت داشته‌اند که حداقل سه ماه از دوره بالینی رشته داخلی خود را گذرانده باشند. در دوره کارورزی ۴۲ درصد و در بقیه دوره‌ها ۱۰۰ درصد در نمونه‌گیری شرکت کرده‌اند.

ابزار اندازه‌گیری و جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه‌های ویژه بوده است. ۳۷ نوع پرسشنامه و ۵۵۰ ملاک استفاده شدند. ملاک‌های لازم در هر مورد تعیین و ویژگی مطلوب آنها تعریف شد. داده‌ها بین یک تا ۵ (خیلی ضعیف تا عالی) طبقه بندی شدند. از میانگین نمرات ملاک‌ها، امتیاز هر مورد به دست آمد و از طبقه بندی گورمن (جدول ۱) جهت تحلیل نهایی استفاده شد. ارزيابي از تجهیزات بیمارستانی به طریقه سیاهه (چک لیست) بوده است و ویژگی مطلوب (امتیاز ۵) به مواردی با بیش از ۹۰ درصد موجودی داده شده است. براساس تصویب شورای ارزيابي درونی گروه امتیاز کمتر از ۲/۵۹ نامطلوب (ناموفق) تعریف شده است.

جدول ۱. طبقه بندی دانشگاهها - گزارش گورمن

طبقه	دامنه عددی (امتیاز کسب کرده)
بسیار قوی	۴/۵۱-۴/۹۹
قوی	۴/۰۱-۴/۴۹
خوب	۳/۶۱-۳/۹۹
بیش از رضایت بخش	۳/۰۱-۳/۵۹
رضایت بخش	۲/۵۱-۲/۹۹
مرزی	۲/۰۱-۲/۴۹
غیر رضایت بخش	

ج: عوامل مورد ارزيابي

۱- اهداف آموزشی: ارزيابي در مقاطع کارآموزی، کارورزی و سه سال اول دوره دستیاری براساس اهداف آموزشی تدوین شده توسط شورای ارزيابي درونی گروه صورت گرفته است و پرسشنامه‌های مربوطه توسط

دانشجو در برخورد با بیمار (approach)، رنگ آمیزی لام خون محیطی و خلط، انجام آزمایش کامل ادرار، و خواندن نوار قلب و در دوره کارورزی شامل مهارت دانشجو در معاینه فیزیکی، تهیه لام و رنگ آمیزی خلط، خون محیطی، پونکسیون مایع نخاع (LP) و تفسیر نوار قلب و در دوره دستیاری شامل آشنایی با روش‌های تحقیق، بررسی میکروسکوپی خلط، خواندن و تفسیر نمونه مغز استخوان، تریق در تونل کارپ، خواندن اکوی قلب و رکتوسیگموئیدوسکوپی (برحسب مقطع تحصیلی) بوده است.

۲- اهداف درمانی: نتایج عوامل مورد ارزیابی در اهداف درمانی در جدول شماره ۴ آورده شده است. هر چند در مجموع برای اهداف درمانی امتیاز ۴/۱ (طبقه «قوی») حاصل شده است که وضعیت مطلوب درمان در دانشگاه علوم پزشکی سمنان را نشان می‌دهد، ولی از مجموع ۴۰ ملاکی که در راستای اهداف درمانی مورد ارزیابی قرار گرفتند در ۱۱ مورد (۲۷/۵ درصد) وضعیت مطلوب حاصل نشده است.

وضعیت بهداشتی کمترین امتیاز را (۲/۸۰) در ارزیابی کسب نمود و جالب اینکه از ۶۸ ملاک مورد بررسی در ۲۹ مورد (۴۲/۵ درصد) نتیجه نامطلوب بوده است.

۳- اهداف پژوهشی: در ارزیابی اهداف پژوهشی امتیاز ۲/۶۷ بدست آمد که نشان دهنده وضعیت بیشتر از حد مطلوب بوده است. با این وجود، از مجموع ۴ ملاک مورد بررسی در ۲ مورد (۵۰٪) نتیجه ناموفق بوده است.

۴- جایگاه سازمانی و تشکیلاتی گروه: جدول شماره ۳ نتایج ارزیابی تشکیلات سازمانی گروه را نشان می‌دهد که نشان دهنده وضعیت مطلوب گروه است. در ارزیابی اعضای گروه امتیاز ۲/۹۰ بدست آمد. از ۲۵ ملاک مورد بررسی، در ۶ مورد (۲۴ درصد) نتیجه کمتر از حد مطلوب بوده است و امتیاز ارزیابی ۳ نفر از ۱۰ عضو گروه (۳۰ درصد) نیز کمتر از حد مطلوب بوده است.

۵- فرایند آموزشی: در ارزیابی فرآیند آموزشی امتیاز ۳/۳۴ (طبقه «بیش از رضایت بخش») حاصل شد و

چاپ مقاله در مجلات پزشکی توسط اعضای گروه بوده است.

۴- جایگاه سازمانی و تشکیلاتی گروه: در این قسمت مدیر گروه، شورای گروه و اعضای گروه مورد ارزیابی قرار گرفتند. برای ارزیابی مدیر ۱۹، شورای گروه ۲۰ و برای اعضای هیئت علمی ۲۸ ملاک در نظر گرفته شد.

پرسشنامه مربوط به مدیر و شورا توسط کلیه اعضا (به جز شخص مدیر) و پرسشنامه مربوط به اعضا توسط مدیر گروه تکمیل گردید.

۵- فرایند آموزش در گروه: در این قسمت کلاس‌های آموزشی و همچنین فرایند آموزشی از دیدگاه کارآموز، کارورز و دستیار مورد ارزیابی قرار گرفتند.

۶- نیروی انسانی، فضا، تجهیزات: ملاک‌های مورد بررسی شامل ویژگی‌های سرپرستار، پرستاران (تعداد و ویژگی آنان)، فضا (مساحت و ویژگی آن)، تجهیزات (براساس چک لیست) بوده است.

نتایج

۱- اهداف آموزشی: جدول شماره ۲ نتایج ارزیابی در مقاطع مختلف تحصیلی را نشان می‌دهد که براساس طبقه بندی گورمن طبقه بندی شده است. خوشبختانه نتایج رضایت بخش و بیش از حد رضایت بخش بوده است. هر چند در ارزیابی اهداف آموزشی نتایج مطلوب بوده است ولی از مجموع ۸۶ ملاک مورد بررسی در ۱۶ مورد (۱۹ درصد) نتیجه کمتر از حد مطلوب بوده است.

جدول شماره ۲. نتایج ارزیابی دوره‌های آموزشی

مقطع تحصیلی	اهداف آموزشی	طبقه گورمن
دوره کارآموزی	۲/۸۵	رضایت بخش
کارورزی	۳/۱	بیش از رضایت بخش
سال اول دستیاری	۳/۴۵	بیش از رضایت بخش
سال دوم دستیاری	۳/۴۳	بیش از رضایت بخش
سال سوم دستیاری	۲/۸۸	رضایت بخش

ملاک‌های ناموفق در دوره کارآموزی شامل: توانایی

کنفرانس‌های Approach و ۶۰/۵ درصد ویزیت روزانه را بهترین طریقه آموزش دوره کارآموزی معرفی کرده‌اند. ۶- نیروی انسانی فضا و تجهیزات: نتایج ارزیابی بخش و نیروی انسانی و تجهیزات در جدول شماره (۵) و (۶) آورده شده است. نتایج این بخش نشان می‌دهد که فضای آموزشی، تجهیزات و نیروی انسانی گروه مطلوب می‌باشد.

ضمناً مشخص شد که ۵۰ درصد کارآموزان در معاینه کبد و طحال، ۴۴ درصد در معاینه قلب و ۳۳ درصد در معاینه اعصاب دچار مشکل می‌باشند. ۹۳/۵ درصد آنان در انجام آزمایش کامل ادرار، ۷۱/۵ درصد در رنگ آمیزی خلط و ۶۰/۵ درصد در رنگ آمیزی خون محیطی دچار مشکل می‌باشند و ۸۲/۵ درصد آنان علت را عدم آموزش عملی معرفی کرده‌اند. ۶۶ درصد کارآموزان،

جدول شماره ۳. جایگاه سازمانی و تشکیلاتی گروه آموزش داخلی

عوامل مورد ارزیابی	تعداد ملاک‌ها	ملاک ناموفق	ناموفق %	امتیاز	طبقه بندی گورمن
مدیر گروه	۱۹	۲	۱۰/۵	۳/۴۲	بیش از رضایت بخش
شورای گروه	۲۰	۴	۲۰	۳/۸۰	خوب
اعضاء	۲۵	۶	۲۴	۲/۹۰	رضایت بخش

جدول شماره ۴. ارزیابی از اهداف درمانی

عوامل مورد ارزیابی	تعداد ملاک‌ها	ملاکهای ناموفق	ناموفق %	امتیاز	طبقه بندی گورمن
امکانات آزمایشگاهی	۱۷	۵	۲۹/۴	۲/۸۸	رضایت بخش
امکانات بخش اندوسکوپی	۶	۱	۱۶/۵	۴	قوی
امکانات بخش تصویربرداری	۵	۲	۴۰	۲/۸۵	رضایت بخش
امکانات پاراکلینیک	۹	۰	۰	۳/۶۶	خوب
امکانات درمان‌های تخصصی و جنسی	۱۰	۲	۲۰	۳/۷۰	خوب
اهداف بهداشتی	۶۸	۲۹	۴۲/۵	۲/۸۰	رضایت بخش
اهداف درمانی	۱۴	۱	۷	۴/۱	قوی
جمع	۱۰۸	۴۰	۳۲/۵		

جدول شماره ۵. نمره ارزیابی بخش‌های بیمارستان فاطمیه

عوامل مورد ارزیابی	تعداد ملاک‌ها	ملاک ناموفق	ناموفق %	نمره ارزیابی	طبقه بندی گورمن
بخش اندوسکوپی	۲۰	۴	۲۰	۴	قوی
بخش ICU	۲۳	۲	۸/۵	۳/۹۵	خوب
بخش دیالیز	۲۹	۴	۱۳/۷	۳/۱۶	بیش از رضایت بخش
کتابخانه	۱۲	۲	۱۶/۶	۳/۶۱	خوب
بخش CCU	۲۴	۵	۲۰/۸	۳۵۰	خوب
واحدهای آموزشی	۱۹	۴	۲۱	۳/۵۴	خوب
بخش‌های داخلی	۱۵	۳	۲۰	۳/۳۹	بیش از رضایت بخش
بخش اورژانس	۲۵	۴	۱۶	۳/۷۶	خوب
بخش‌های درمانی آموزشی	۱۶۷	۲۸	۱۶/۷	۳/۷۵	خوب

انجام رکتوسکوپی و تزریق در شانه و تونل کارپ است. با نگاهی به ارزیابی فرایند آموزش درسی یابیم که گروه در نحوه و نوع آموزش موفق بوده است ولی بررسی ملاک‌ها نشان می‌دهد که گروه در آموزش درمانگاهی ناموفق بوده است. اکثریت دانشجویان و دستیاران کنفرانس برخورد با بیمار (۶۰٪)، ویزیت روزانه و آموزش درمانگاهی (۵۰٪) را بهترین روش آموزش معرفی نموده‌اند.

جایگاه سازمانی، مدیر و شورای گروه وضعیت مطلوب را کسب نموده‌اند. علت اصلی آن انسجام برنامه‌های گروه و مشارکت فعال اعضا می‌باشد ولی در مجموع ۳۹ ملاک مورد بررسی در ۶ مورد (۱۵٪) نتیجه ارزیابی ناموفق بوده است. بیشترین نارسایی‌ها در امر پژوهش بوده است، جالب اینکه در ارزیابی از اعضای گروه نیز از ۶ ملاک ناموفق ۳ مورد آن (۵۰ درصد) مربوط به امور پژوهشی بوده است.

در ارزیابی اهداف درمانی جمعاً ۱۰۸ ملاک را مورد بررسی قرار دادیم و نمره ۴/۱ را در ارزیابی اهداف درمانی به دست آوردیم. شکی نیست که وضعیت بهداشتی واحد تاثیر بسیار زیادی بر امر درمان می‌گذارد و به همین دلیل ما وضعیت بهداشتی مطلوب گروه را با تعیین ۵۸ ملاک بررسی نمودیم. هرچند در این بخش گروه در طبقه «رضایت بخش» قرار گرفت ولی در ۴۲/۵ درصد ملاک‌ها نتیجه ناموفق بوده است. این یافته نشان می‌دهد که نارسایی‌ها و ضعف‌ها در این بخش زیاد است و باید به طور جدی در جهت رفع آنها قدم برداشت.

در ارزیابی از فضای آموزشی وضعیت مطلوب حاصل شده است، و خوشبختانه از نظر تجهیزات بیمارستان در حد مطلوب و کمبودها بسیار ناچیز بوده است.

نتیجه گیری نهائی

گروه آموزش داخلی در مجموع با بررسی ۳۷ پرسشنامه و ۵۵۰ ملاک، امتیاز ۳/۳۴ را در ارزیابی کسب نمود و بدین ترتیب با این امتیاز در طبقه «بیش از

جدول شماره ۶. نتایج کلی ارزیابی گروه آموزش داخلی

عوامل مورد ارزیابی	ملاکها	نمره ارزیابی	طبقه گورمن
اهداف آموزشی	۸۶	۳/۱۴	بیش از رضایت بخش
اهداف درمانی	۱۰۸	۴/۱	قوی
اهداف پژوهشی	۴	۲/۶۷	رضایت بخش
فرایند آموزش	۵۱	۳/۳۴	بیش از رضایت بخش
جایگاه سازمانی	۳۹	۳/۶۱	خوب
اعضای گروه	۲۵	۲/۹۰	رضایت بخش
فضا	۹۸	۳/۸۸	خوب
پرسنل	۶۹	۳/۶۵	خوب
تجهیزات	۳۰	۳/۵۷	خوب

بحث

نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که گروه داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان:

۱- در زمینه‌های آموزشی، درمانی، جایگاه سازمانی و عوامل پشتیبانی وضعیت مطلوب را دارا است؛ ۲- هر چند در بخش پژوهش نتایج رضایت بخش حاصل شده است، ولی در ۵۰ درصد ملاک‌های پژوهشی ناموفق بوده است که حاکی از ضعف گروه در این بخش است و ۳- در مقایسه با سایر عوامل، در زمینه اعضای گروه و مسائل بهداشتی ضعیف‌تر است.

با توجه به این که هدف اصلی گروه آموزش است باید اذعان نمود که هرچند در مجموع گروه در رسیدن به اهداف آموزشی موفق بوده ولی از ۸۶ ملاک مورد بررسی در ۱۶ مورد (۱۸/۶ درصد) نتیجه کمتر از مطلوب بوده است. بررسی ملاک‌ها نشان می‌دهد که مشکل اصلی دانشجویان و دستیاران در انجام Procedure (اقدامات عملی)، و تشخیص‌های پاراکلینیک (خواندن نوار قلب، لام خون محیطی، رادیوگرافی) و پژوهش می‌باشد. علت مشکل دانشجویان در انجام اقدامات عملی به دلیل عدم وجود برنامه آموزشی بوده است و می‌توان با برنامه ریزی مناسب این مشکل را حل نمود. در دوره دستیاری، عمدتاً دستیاران سال سوم در انجام اقدامات عملی دچار مشکل بوده‌اند که ضعف اصلی آنها عدم توانایی کامل در

عملی رکتوسیگموئیدوسکوپ و اکوکاردیوگرافی برای دستیاران سال سوم فراهم شود.

ب- پیشنهاد به مسئولین بیمارستان:

۱- کمیته عفونت‌های بیمارستانی فعال گردد.

۲- برنامه ریزی لازم جهت تشکیل پرونده در پلی‌کلینیک، آموزش CPR به پرستاران، به کارگیری پرستاران با مدرک CCU، ICU در بخش مراقبت‌های ویژه و... انجام شود.

پ- پیشنهاد به مسئولین دانشگاه:

۱- نسبت به توسعه و تجهیز آزمایشگاه اقدام شود.

۲- دستگاه رکتوسیگموئیدوسکوپ خریداری شود.

۳- بخش تصویربرداری به امکانات آنژیوگرافی مجهز شود.

۴- دوره‌های آموزش اورژانس برای پرستاران برگزار شود.

۵- طرح طب جامعه نگر، تشکیل کارگاه‌های روش تحقیق و تدریس، تهیه کتاب‌های چاپ جدید برای کتابخانه و... با جدیت بیشتری دنبال شود.

ج- پیشنهاد به مسئولین وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی:

۱- جهت افزایش توان درمانی کارورزان، دوره آموزشی اورژانس (آموزش عملی و کارگاهی) به عنوان واحد درسی تصویب شود تا دانشجویان قبل از شروع دوره کارورزی، مهارت لازم را در CPR و فوریتهای کسب نمایند.

۲- جهت افزایش کیفیت طب تخصصی - گزینش دستیار به صورت متمرکز انجام شود و به گروه‌های آموزشی اختیار داده شود تا با مصاحبه علمی و عملی در انتخاب دستیار مشارکت نمایند.

د- پیشنهاد به پژوهشگران:

۱- کیفیت اقدامات تشخیصی و درمانی و کیفیت کارکرد پرسنل درمانی، ارزیابی شود.

۲- نگرش بیماران از نحوه درمان بررسی شود.

۳- کارکرد مدیریتی مسئولین دانشگاه و بیمارستان ارزیابی شود.

رضایت بخش «گورمن فرار می‌گیرد». با بررسی نتایج ارزیابی مشخص گردید که بسیاری از نارسائی‌های موجود بدون هیچگونه هزینه‌ای، فقط با برنامه‌ریزی مناسب توسط شورا قابل رفع خواهد بود و جالب اینکه بعضی از این موارد حتی در حین ارزیابی مرتفع گردیدند. یکی از نتایج باارزش ارزیابی، نیاز به تدوین برنامه آموزشی و یا طرح درس بود که با همکاری اعضاء، این مهم جامه عمل پوشید. هم زمان با انجام و ارائه ارزیابی درونی، طرح کتاب جایگاه سازمانی و تشکیلاتی گروه تدوین گردید. این کتاب شامل پنج جزوه و حاوی طرح درس و برنامه آموزشی برای مقاطع مختلف تحصیلی در آموزش گروه داخلی می‌باشد. ضمناً برای ارتقاء کیفیت گروه، پیشنهادات خود را جهت رفع نارسائی‌ها به مقامات مسئول ارائه داده و پیگیری‌های لازم در جهت رفع آن صورت گرفته است.

گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان با شناخت دقیق و آشنایی با نقاط قوت و ضعف خود که حاصل ارزیابی انجام شده می‌باشد مشتاقانه آمادگی خود را جهت ارزیابی برونی اعلام می‌دارد.

پیشنهادها

براساس ارزیابی انجام شده، در جهت رفع مسایل و مشکلات آموزشی و درمانی در گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

الف- ارائه پیشنهاد به شورای گروه داخلی:

۱- جهت آموزش هرچه بهتر کارآموزان کلاس‌های عملی آموزش رنگ آمیزی خلط، خون محیطی و کامل ادرار در ابتدای هر دوره برگزار شود و از کلاس‌های برخورد با بیمار و آموزش درمانگاهی برای آموزش کارآموزان استفاده بیشتری شود.

۲- جهت رفع نارسائی‌های آموزشی کارورزان آموزش عملی پونکسیون نخاع در طول دوره داده شود.

۳- جهت رفع نارسائی‌های آموزشی دستیاران - آموزش عملی تزریق مفصلی و تونل کارپ و آموزش

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از آقای دکتر آزاریانس و خانم خابوری که در تدوین برنامه ارزیابی شرکت داشته‌اند، کمال تشکر و قدردانی می‌شود. از آقای دکتر علی رشیدی پور که در نگارش این مقاله سهم به سزایی داشتند قدردانی می‌شود. این طرح زیر نظر دفتر نظارت، ارزشیابی و گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی طراحی و اجرا شده است و بودجه طرح توسط مرکز توسعه آموزش دانشگاه تامین شده است.

منابع

- [۱] موسوی، ش. اولین ارزیابی گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، ۱۳۷۷.
- [۲] بازرگان، ع. کاربرد ارزیابی آموزشی در بهبود کیفیت آموزش عالی بر تاکید بر آموزش پزشکی، دبیرخانه شورای نظارت، ارزشیابی و گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی، ۱۳۷۷.
- [۳] بازرگان، ع. آغازی بر ارزیابی کیفیت در آموزش عالی ایران، چالش‌ها و چشم اندازه‌ها، فصلنامه

- پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، شماره ۱۵ و ۱۶، ۱۳۷۷.
- [۴] بازرگان، ع. ارزیابی درونی و کاربرد آن در بهبود مستمر کیفیت آموزش، فصلنامه پژوهشی و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، شماره ۳ و ۴، ۱۳۷۴.
- [۵] فتح آبادی، ج. راهنمای تهیه گزارش ارزیابی درونی، دبیرخانه شورای نظارت ارزشیابی و گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی، ۱۳۷۷.
- [۶] موسوی، ش. طرح درس و تشکیلات گروه آموزش داخلی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، ۱۳۷۷.
- [7] Bazargan, A., Introduction to assessing quality in higher medical education. *J. Quality Higher Educ.*, 5 (1999) 61-68.
- [8] Bazargan, A., From self evaluation to accreditation for quality improvement in higher education: Recent trends in Iran and outlines of a model, *J. Psycho. Educ.*, 3 (1988) 1-15

Self evaluation for quality improvement in department of internal medicine of Semnan university of medical sciences

S. Mousavi^{*1} (M.D), A. Bazargan² (Ph.D), F. Malek¹ (M.D), M. Malek¹ (M.D), M. Babaei¹ (M.D), F. Ghahremanfard¹ (M.D), S. Hajaghajani³ (M.Sc)

1- Department of Internal Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.

2- School of Education, University of Tehran, Tehran, Iran.

3- Educational Development Center, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.

Introduction. Evaluation plays an important role in quality improvement of education. The aim of this study was self-evaluation of the internal medicine department in Semnan university of medical sciences.

Materials and Methods. The internal evaluation has been used to evaluate the department activities. In May 1998, six different sets factor of department including educational, therapeutic, research, organization, teaching process and logistic elements were evaluated. In educational objectives; the first 3 years of residency, trainee and intern periods, in therapeutic objectives; prognostic facilities (such as laboratory, phototherapy X-ray and endoscopy), in research objectives; research activities of the members of department (such as number of published articles, participation in congress), in organizational objectives; management of department, committee and members of department and in logistic elements equipments, working rooms and staff of department were evaluated. Data collection was carried out by 31 questionnaires and 550 criteria. According to the Gourman definition, the obtained data classified between 1 to 5 and then analyzed. The scores lower than 2.6 were called "unsatisfactory".

Results. In educational objectives, the maximum score was 3.45 and was gained in the first year of residency, while the minimum one was 2.85 belongs to the trainee period. In general, the educational objectives with 3.14 score classified at the level of "more than satisfactory". The therapeutic objectives had the maximum score of 4 for endoscopy department and the average of 4.1 score as "high level". The results of evaluation for organization led to the score 3.42 for management, 3.8 for committee and 2.9 for members of department. Research objectives was classified as "satisfied" with 2.67 and finally the logistic elements were located in "good" level with 3.1 score.

Conclusion. The results showed that internal medicine department with 3.34 specified in the level of "more than satisfactory" which indicates its satisfactory activities. The overall evaluation shows success in the department but the results indicate some weaknesses in the members, research and health activities. Based on these, development planning has been considered to improve the department.

Key words: Self-evaluation; Quality improvement; Higher education; Medical education

* Corresponding author. Fax: 0231-28302; Tel: 0231-22242